

POEME DE RĂȘBOIU

Radu Gyr

-Bucuresti, 1942-

Imediat după apariția primei editii a volumului "Poeme de rășboiu" (1942), lucrarea a fost retrasă de pe piața de către cenzura. Editia a doua a apărut în 1943, însă fără multe din poeziile din cea dintâi (cum sunt "Atac" și "Morminte" de mai jos).

STEPĂ UCRAINEANĂ

Curgând din Miază-Noapte, zbârcită, largă, arsă,
cu veacul și tăcerea în goluri verzi se varsă.

O simți cum vine parcă din moarte și uitare,
ducând sfâșietoarea vecie în spinare.

Rar, câte-un dâmb clipește din geană sub un nor,
sau schioapătă, departe, un pom într-un picior.

Clocite, smârcuri negre spre zariste se lasă,
fierbându-și mormolocii sub lintita vâscoasă.

E-n tot o deznădejde, o dezolantă silă...
Cad din văzduh, bolnave, mari păsări de argilă,

și liniștea se cascadează, setoasă, ca o fiară,
lingând pe margini cerul și apa lui amară...

În zori de zi, ca plumbul topit sfârâie golul
tărilor și urcă, necrutător, pârjolul.

Pământul surd se coace si crapă sub văpaie,
si arșita-l scobeste cu gheara-n măruntaie.

Amiaza nemiloasă, din granita ei spartă,
veninul care arde prin ierburi si-l desartă.

Si aerul trosneste... si zările lesină...
Ci, deodată, stepa oftează in lumină.

Cu nările zvâcninde, adulmecând, tresare
si, lung miroase ploaia gonind din depărtare.

Din adâncimi mongole, din hău fără 'nceputuri,
cresc norii cu hangere de fulgere si cnuturi.

Vin hoarde de cenușă si clocotesc cazane,
bat vânturile stepa cu vinete ciocane.

Vecia urlă. Norii își leapădă tăciunii,
si mormăie si joacă ursoaicele furtunii.

Cu jordii, ploaia bate câmpia-n pielea goală.
Mânjind văzduhul, vântul îi card-n cârcă smoală.

Ies smârcurile-afară din gropnite si pleacă
să rupă clăi răzlete in goana lor buimacă.

Zbârlit, își umflă gusa si dusmănos, nămolul,
sub tunetele care se dau de-a rostogolul.

Imensă, stepa geme, se clatină si fierbe...
Târziu, aduce noaptea pe umerii ei jerbe

de stele si le-aprinde opalele mirate,
sus, peste amintirea furtunii destrămate.

O limpezime rece îngheată juvaere
si subțiază poduri de vis si de părere.

Iconostasul noptii se-naltă cu sfială,
si toată stepa-ncepe o rugă vegetală.

Un imn ciudat mijeste din santuri, din băltoace
Si numai dintr-un capăt de lume fără pace,

flămând, ca o lupoaică la pândă, tunul latră,
scuipându-si, peste basme, plămâni lui de piatră.

Saltz, August, 1941

MARS DE NOAPTE

Mărsăluim... Prin noaptea cu tăisuri,
strivim nămolul, blestemăm, scrâsnim.
Călcăm mocirle, sfâsiem hătisuri,
mărsăluim, mărsăluim...

Mărsăluim. Cresc aburi de sudoare
din oameni, din căruțe și din cai.
A vizuină mirosim și-a fiare,
și-n gură gust simțim, de mucegai.

Bocancii sparti înfig amare tinte
în glod, în smârc, în morlii-ascunși sub lut
și-n tot ce-a mai rămas din noi fierbinte:
în lacrimi, în surâsuri, în sărut.

Mărsăluim. Din noaptea clătinată,
ciobită, luna, cum lucește-acum,
e-o cască de metal însângerată
pe vârful unei cruci de fum...

Petrovcka, Septembrie, 1941

CRUCIATII

Doamne, printre vâlvătăi
suntem cruciatii Tăi.

Cu asprime și cu vis
cruci de foc pe piept ne-ai scris.

Ne-ai tăiat prin porumbisti
raiul Tău cu îngeri tristi.

Rai, în care branduri bat,
de chesoane spintecat...

Ne porti marsul triumfal
prin pucioasă și metal,

mucenici cu-obraji de zinc
în urgii ce nu se sting.

Spre ce grav Ierusalim
mergem sa ne răstignim.

Urcăm Noul Testament
sub un dur bombardament,

si ne seceră din cer
heruvimi sonori de fier...

Doamne, printre vâlvățai
suntem cruciatii Tăi.

Ritmic, cum bocancii sună,
sângerând intrăm in lună.

In grenade si-n rucsac
ducem crâncenul Tău veac

si purtăm la centiron
Cerul Tău într-un bidon.

BOMBARDAMENT DE BRANDURI

In floarea- soarelui, pe dâmb, în bozii,
în mărăcini, in gropnite: explozii.

La dreapta,-n stânga,-'n fată, evantaie
si sfâsiate cozi de vâlvătaie.

Explozia acum e-un palmier,
sau un havuz cu despletiri de fier.

Zarea si-a smuls tunica spintecată
si pieptul, găurit de răni, si-arată.

Sonoră, moartea scutură pe deal
aprinse, rosii pleduri de metal.

Ba nu: si-a rupt, cu trosnet de aramă,
pe cer, incandescenta ei maramă...

Plesnind, vin stânci de fontă in secară
si-si varsă măruntaiele afară.

Fâl, fâl.... Cutremur surd. Văzduhul crapă.
Strâmbi, mortii ies din santuri si din groapă.

S-a spart un iad. Ne cad peste vesminte
zdrete de carne si nisip fierbinte...

Pe liziera arsă de salcâm
scrâsnim din dinti, murim sau ne târâm.

În trupul tot, un tipăt lung se frânge,
si viata toată-i sânge, - numai sânge...

Karpova, August, 1941

PÂNDĂ, NOAPTEA

Cad, peste noi, inele si podoabe,
rachetele. Salcâmi doar suspină.
Vântul, zbârlit, târându-se pe labe,
m-adulmecă pe nări ca o jivină.

Stăm înclestati pe arme, numai pândă,
în gropile cu veghea mlăstinoasă...
Simt viata buruienilor plăpândă
cum, duh amar, pe-obrazul meu se lasă.

Tac brandurile. Vână, cerul geme
si, scârtâind, se-nchide ca o ușă
deasupra, peste noi si peste vreme,
deasupra, peste vis, peste cenusă...

Un fâlfâit ciudat in noapte zboară,
prin cucuruzi nelinistea tresare.
Pe dârele cartuselor trasoare
sufletul urcă, sufletul coboară.

Pe urmă, amintirile... Se leagă,
se despletesc, se cheamă, se-mpreună,
ca niste zarzări albi fosnesc în lună,
si inima miroase-a flori, întregă.

Vigoda, Septembrie 1941

CANTONAMENT

Zăcem si trândăvim de două zile
în satul spart si ars de proiectile.
Pe fundul ăsta sterp ca o găoace
întreg batalionul "se reface".

Cum stăm prin curti, pe resturi de gunoaie,
părem dospiti din cărămizi si paie.
Simtim, adânc, in oase cum se trage,
si-n carne, frigul putred din bârloage.

Departe, câmpul susură litanii.
Zburdăm iesiti din găuri, ca guzganii.
Ne gudurăm sub soare lesiatic,
in vântul lănced cu miros sălbatic.

Cătiva se laie lung si pe cămasă
omoară urma gropilor vrăjmasă.
Apoi rămân cu ochii dusi departe,
în amintire poate, sau în moarte.

Obrajii ard, cu pâlpâiri încete,
sucim tutun in zdrente de gazete,
căscăm alene, curătăm gamele,
ne descăltăm de humă si obiele,
zâmbim mirati spre zarea dimpotrivă,
sau lustruim bocancii cu salivă.

În ochii tulburi încă se îngână
măcelul crunt de-acum o săptămână,
dar râdem, când, în rece tremurare,
pe mâini ne joacă gologani de soare.

Deodată, zvon... Gamelele dogite
sună, gemând, ca poftete lihnite.
"Bucătăria" vine fumegândă,
privirea se cutremură, flămândă,
si-obrajii arsi se-neacă, in nestire,
într-un surâs de mare fericire.

Petrovka, Septembrie 1941

MÂINE ÎN ZORI

Ne-am târât, julindu-ne pe coate,
până-n fundul gropilor posace.
Din mantăi curg mlastini desfundate,
în bocanci ne clefăie băltoace.

Mâine-n zori atacul. Stăm prin găuri,
ni se-mpart cartuse și grenade.
Beznelor au răbufnit din hăuri...
-Stinge, bă, tigara, camarade.

Mâine-n zori... Încovoiați pe armă,
strângem fierul, l-înclestăm cu foame.
Pleoapele de zinc nu pot să doarmă,
gândul tipă strâns în cataramă.

Linistea se surpă ca o schelă.
Spaime și nădejdi slomnesc pe gură.
În răstimpuri, zornăie-o gamelă,
gropile o sâsâie și-o-njură.

Mâine-n zori... Plesneste asteptarea,
prastie sărită din crăcane...
Febrele își amăgesc dogoarea
cu zăcuta cloacă din bidoane.

Mâine. Ploaia-si fumegă lesia.
Scheaună în zloată ca un câine
vântul ud... Și toată vesnicia
s-a holbat, căscată, peste mâine.

Cresc, imens, pupilele flămânde,
ochii taie, sfâsie, desiră.
Mâine... joacă-n aer numai pânze,
veghea ca o gheară se răschiră.

Mâine. Cerul tot, genuna toată...
Fâsâie prin oase, negre geruri.
Mâine. Carnea cade-ngenunchiată...

Tatăl nostru care esti în ceruri...

Vigoda, Octombrie, 1941

ATAC

Cu păru-n vânt, trăsnete ies
din largi spintecături de ses.

Băltoace, smârcuri, elestaie
sar din nămol si topăie vâlvoaie,

Ceru-ndârjit scui pă lavă,
fontă lichidă, otravă.

Crunt ne mai biciuie cnutul Prea-Sfântului,
Sfârșitul pământului, sfârșitul pământului.

Pământul crapă,
zările crapă,

apele crapă,
văzduhul crapă,

totul se spintecă si ne îngroapă...

Ura, tâsnim din gropi si din santuri.
Iadul se smulge si scapă din lanturi.

Ingeri de fier ca niste mari cruci
plutesc prin amiaza de tuci
si varsă pe noi numai stânci si butuci.

Toate jivinele lumii spurcate
facutu-s-au tancuri si cazemate.

Muntii s-au rupt din pripoane
si-arunca in noi cu prapastii si stane.

Sar giurgiuvelele lumii,
sar toate zăvoarele humii,

sare pământul, întreg, din tâtâni...

Scuip sânge,
scuip bucati de plămâni;
sunt tot pucioasă si zgură.
Moartea îmi intră tărână-n gură.

Vin proiectile, vin proiectile,
desfundă morti îngropati de opt zile,
îi smulg din norori, cu gheare haine,
si-i zvârle în sant, peste mine...

Doamne, nimic din prăpăd nu-Ti mai scapă!
Totul se spintecă, totul se crapă,
totul ne-ngroapă.

Oh, urletu-acesta, de unde
răzbate și mă pătrunde?

Vine din ce zăcăminte?
Din care profunde țării?

Iesiti, voi morti, din morminte,
ca să intrăm noi, de vii...

LĂDITA CU JUCĂRII

Târgul arde. Fum vâscos și zgură
le simțim ca un nisip în gură.

Alergăm curbați pe baionete,
topăie pe stresini flăcări bete.

Azvârlim grenade. Târgul arde.
Vinele plesnesc ca niște coarde,

sângele e un ciocan și bate,
bate lung în tâmplele-asudate.

O "rafală" îl aude și-i răspunde
cu ciocanele-i de cremene, rotunde...

Târgul arde. Năvălim în moarte,
printre ziduri cu olane sparte.

Casele aleargă prin băltoace,
își smulg părul, se-nvârtesc buimace

Și-și aruncă-n iadul diminetii
geamurile, usile, peretii...

Izbucnim, urlând, într-o ruină,
cu priviri haine de jivină,

cu frunți tulburi, cu grenada-n mână...
Zăngănind, cad cioburi în țărână.

Ne împiedicăm, năuci, în tindă,
de-un schelet de jilt sau de oglindă.

Tropăim, murdari, cu tinte grele,
peste zdrente negre de perdele.

Grei, bocancii calcă pe portrete:
peste-obrajii tristi ai unei fete,

peste-un gând înseninat pe-o frunte,
peste zâmbetul unei bunici cărunte.

Printre dinti scuipăm moloz si zgură.
Ochii-ncremenese într-o spărtură:

pe un fund de ladă sub cenusă,
un călut de lemn si o păpusă

dorm adânc, ca într-o amintire,
vise de funingine subtire.

Un călut olog, fără de roate,
schiop, beteag si rupt pe jumătate,

si-o păpusă care doarme-ntruna
Somn de Portelan si păr ca luna...

Împietrim sub bârnele schiloade:
- Uite o păpusă, camarade,

uite un călut uitat in ladă, -
parc-ar fi păpusa de zăpadă

si călutul schiop, purtat de sfoară
prin albastrii ani de-odinioară...

Târgul arde. O "rafală" toacă.
Flăcările joacă, joacă, joacă.

Un călut de lemn si o păpusă
sub măcel, sub moarte, sub cenusă...

Ochii au rămas pe fundul lăzii.
Cresc împuscături de-a lungul străzii,

ca un vaiet, altă grindă cade...
- Uite o păpusă, camarade...

Freudenthal, Septembrie 1941

PESTE POLIJOVA

Peste Polijova
luna a căzut,
de un tărâm de lut
sfărâmându-si prova.

Vântu-si mână barca
neagră de postav;
pâlpâie, bolnav,
cerul spre Tătarca.

Cresc în noapte gheare.
Mari sălbățiciuni
scuipă-n zări cărbuni,
rumegă dogoare.

Santul anticar,
rupt de proiectile,
putredele zile
ni le surpă iar.

Stăm ca-n musuroaie,
îngropati de vii...
Toată viata ni-i
suptă de noroaie.

Unu-njură. Altul
geme printre dinti.
Tâmpilele-s fierbinti,
noaptea ca asfaltul.

Ud până la piele
tot sunt străbătut
de un duh stătut
de hoit si de stele...

- Ai, bă, o, țigară?
Vreau s-o trag adânc,
s-o beau, s-o mănânc,
adânc să mă doară.

In neagra tăcere
nici un dor n-adun,
doar tutun, tutun,
amar ca o fiere...

Gniliacovo, Octombrie, 1941

NOROIUL

Munitii, cai si oameni, zvâcnim în lungi coloane,
cu mucegaiul ploaie, si somnul in ciolane.

Omizi lichefiate ne curg pe sub cămasă,
când burnita cleioasă pe pleoape ni se-ngroasă.

Hârâitor, oftatul își sparge-n piept coptura,
între gingii rămâne sleită-njurătura.

Si oameni, cai, munitii, călcăm bălosi de ploaie,
prin Rusia enormă, cu pântec de noroaie.

Bocancii sparti, prin pâlnii si gusi de iaduri, calcă
si pasul cară smârcul tot, halcă după halcă.

Mocirle despuiate, cu zburda desmătată,
sar moale si ne muscă, rânjind, de beregată.

Băltoacele se uscă pe noi si ni se-agată,
vâlvoaie si lepoase, de umeri si de viață.

Si noi călcăm-nainte, munitii, oameni, vite,
dormind, în mers, prin zeama mocirlei nărvite,

pe când noroiul cască si, plescăind, se scoală,
plesnindu-ne obrazii cu drojdie de smoală.

Zbârlit, își umflă-n drumul truditelor compănii
spinările puhave si negre de jigăanii.

Flămând, holbat la pândă, ca o ciudată fiară,
ne-nhată si ne trage în putreda lui gheară.

Ne cheamă, ne momeste, se gudură, ne suge,
ne linge si ne leagă cu lanturi si belciuge.

Cu duhnet ne sărută, ne scui pă, ne despoaie,
icnind, ne tencuieste cu lespezi de noroaie.

Toti suntem o mocirlă, din frunte la obiele,
parc-auzim noroiul cum clefăie sub piele,

cum plescăie în carne, cum fâsâie în oase,
si, flescăit, ne iese prin pleoapele vâscoase.

Si oameni, cai, munitii, zvâcnim in lungi coloane...
Se-nfundă cauciucuri si roti de camioane,

Si caii până-n oisti, si "trupa" până-n sale,
Si sufletul si viata, în mazăga asta moale...

Si noi călcăm-nainte, prin mlastinile oarbe,
hohotind, nămolul ne suge si ne soarbe,

ne bea si ne scufundă, adânc si lesiatic,
în leagănul lui muced si vânăț si sălbatic.

Colonia Manhaim, Octombrie 1941

MORMINTELE

Sapă, camarade, sapă...
Au venit alti morti pe drum.
Frunți de ceată, ochi de fum,
pentru viermi si pentru groapă.

Alte cruci, pe alt colnic,
tot mai multe, tot mai dese,
luna grea să le apese
cu zăpezi de borangic...

Toarnă glod, varsă argilă,
adu crucea de molid,
casca spartă - ciob de blid -
pune-o-n vârful de sindrilă.

Sapă, sapă înainte,
cu sudoarea pe grumaz...
Sapă pentru camarazi
reci si vinete morminte.

Sapă, sapă. Bezna cade.
Toarnă viermi, zvârle noroi
Peste ochii mari si goi,
sapă, sapă, camarade...

Pune râme peste vis,
pune lut pe mâini de ceară,
mâinile ce dezmiardă,
mâinile care-au ucis...

Doncevo, Settembre 1941
